

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

О. М. Вольська

*Донбаська національна академія будівництва і архітектури,
вул. Державіна, 2, м. Макіївка, Донецька область, Україна, 86123.*

E-mail: manage_nasa@mail.ru

Отримана 17 вересня 2012, прийнята 26 жовтня 2012.

Анотація. У статті розглянуто теоретичні засади ефективності державного управління соціальним розвитком. Визначено специфічний зміст поняття «ефективність державного управління соціальною сферою» через модель – співвідношення «вхід-вихід», яка характеризує діяльність політичної системи в цілому і підсистеми управління соціальною сферою як її частини. Розглянуто критерії ефективності через принципи державного управління. Принципи виражають вимоги об'єктивних законів управління, їх дія пов'язана із реалізацією функцій системи управління й стимулює ініціативу керівних мас. Описана процедура оцінки ефективності державного управління соціальним розвитком, яка надає можливість зрозуміти її відмінність від реалізації контрольної функції держави. Оцінка ефективності тих або інших державних програм (економічного, соціального або культурного розвитку) можлива із залученням наступних показників: індексу людського розвитку, показників рівня та якості життя.

Ключові слова: державне управління, соціальний розвиток, ефективність державного управління соціальним розвитком.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ЭФФЕКТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНЫМ РАЗВИТИЕМ

Е. М. Вольская

*Донбасская национальная академия строительства и архитектуры,
ул. Державина, 2, г. Макеевка, Донецкая область, Украина, 86123.*

E-mail: manage_nasa@mail.ru

Получена 17 сентября 2012, принята 26 октября 2012.

Аннотация. В статье рассмотрены теоретические основы эффективности государственного управления социальным развитием. Определена специфика понятия «эффективность государственного управления социальной сферой» через модель – соотношение «вход-выход», которая характеризует деятельность политической системы в целом и подсистемы управления социальной сферой как ее части. Рассмотрены критерии эффективности через принципы государственного управления. Принципы выражают требования объективных законов управления, их действие связано с реализацией функций системы управления и стимулирует инициативу управляемых масс. Описанная процедура оценки эффективности государственного управления социальным развитием, которая предоставляет возможность понять ее отличие от реализации контрольной функции государства. Оценка эффективности тех или иных государственных программ (экономического, социального или культурного развития) возможна с привлечением следующих показателей: индекса человеческого развития, показателей уровня и качества жизни.

Ключевые слова: государственное управление, социальное развитие, эффективность социального развития.

THEORETICAL BASIS OF THE EFFECTIVENESS OF STATE MANAGEMENT OF SOCIAL DEVELOPMENT

Helen Volskaya

*Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture,
2, Derzhavina Str., Makiivka, Donetsk Region, Ukraine, 86123.
E-mail: manage_nasa@mail.ru*

Received 17 September 2012, accepted 26 October 2012.

Abstract. The article describes the theoretical basis of the effectiveness of state management of social development. The specificity of the concept of «government effectiveness social issues» through the model – the ratio «input – output», which describes the functioning of the political system in general and management subsystem social issues as part of it. The criteria of effectiveness through the principles of government. Principles express requirements of the objective laws of governance, their action is related to the implementation of the functions of management and encourage the initiative to control the masses. Description of the procedure evaluating the effectiveness of state management of social development, which provides an opportunity to understand how it differs from the sale of the control functions of the state. Evaluating the effectiveness of various government programs (economic, social or cultural development) is possible with the assistance of the following indicators: the index of human development indicators of the level and quality of life.

Keywords: governance, social development, the effectiveness of social development.

Вступ

В основу поняття ефективності покладено визначення будь-якої діяльності, включаючи управлінську, як продуктивної, результативної. В економічній науці існує поняття економічної ефективності та пропонуються відповідні критерії її оцінки. У сучасному менеджменті також існують поняття ефективності управлінської діяльності. Ці поняття можуть бути використані при визначенні поняття ефективності державного управління соціальним розвитком. Однак повного перенесення ознак понять економічної або управлінської ефективності бути не може.

«Ефективність» є предметом розгляду не лише теорії державного управління, а й широкого спектра філософських, політичних, соціологічних, психологічних, економічних, правових наук, а також менеджменту, праксеології, що характеризує багатоаспектність поняття, продукує розмаїття тлумачень, обумовлює потребу проведення міждисциплінарних досліджень.

Важливе теоретико-методологічне значення для дисертаційного дослідження мали фундаментальні праці Г. Атаманчука, В. Афанасьєва, В. Бабаєва, В. Бакуменка, П.Надолішнього,

Н. Нижник, В. Огаренка, Д. Осборна, Т. Пітермана, В. Рижих, Г. Саймона, Л. Сморгунова, Ю.Тихомирова, А. Урсула, К. Худа, В. Цветкова та багатьох інших вітчизняних і зарубіжних науковців. Щодо оцінювання ефективності державного управління, то на особливу увагу заслуговують праці К. Вайс, Е. Ведунга, В. Дзюндзюка, П. Друкера, М. Кеннерлі, Е. Нілі, Д. Нортона, В. Тертички. Важливими для теоретичного осмислення підходів до аналізу та розуміння сутності понять механізмів держави, управління та регулювання були дослідження М. Круглова, Г. Одінцової, Ю. Тихомирова.

Основний зміст статті

Незважаючи на широке коло ґрунтовних наукових розвідок, комплексного дослідження в межах проблематики ефективності державного управління ще не здійснено.

У працях Інституту соціальних досліджень пропонується поняття державне управління соціальною сферою. На їх думку, державне управління соціальною сферою – це діяльність, яка відрізняється від інших видів управління насамперед тим, що вона здійснюється за допомогою державної влади і державних органів.

Пріоритетну роль тут відіграє політичне керівництво, політика, яка є концентрованим вираженням суспільних інтересів соціальних груп і громадян. Тому змістовне визначення поняття «ефективність державного управління» та її критеріїв не є технологічною операцією, скажімо, за моделлю: «витрати-випуск», а являє собою елемент управлінської діяльності політичного суб'єкта, що несе в собі певний політичний аспект [1].

Специфічний зміст поняття «ефективність державного управління соціальною сферою» можна також визначити через модель – співвідношення «вхід-вихід», яка характеризує діяльність політичної системи в цілому і підсистеми управління соціальною сферою як її частини. На «вході» системи: вимоги суспільства (об'єкта управління), що обумовлюють прийняття відповідних політичних рішень, підтримка – легітимність (довіра суспільства) і ресурси, якими володіє держава для реалізації можливих рішень. На «виході»: реальна зміна об'єкта як наслідок здійснених рішень і керуючого суб'єкта (системи). В середині системної моделі «вхід-вихід» формуються і діють підсистеми, що дублюють системність щодо застосування до аналізу ефективності як внутрішньої управлінської діяльності окремих органів держави стосовно інших органів, так і зовнішньої – стосовно суспільства або його частини. В такому контексті використовуються поняття «часткова ефективність» і «повна ефективність». Перше характеризується показниками результативного вирішення частини проблем, окремих складових загальної мети; друга – показниками успішного вирішення всього комплексу проблем, що складають загальну, кінцеву мету керуючого суб'єкта. Для системи державного управління соціальною сферою в цілому розглянуте поняття трактується переважно як «повна ефективність» [2].

Визначивши поняття «ефективність державного управління», необхідно перейти до з'ясування основного питання щодо критеріїв ефективності. На думку фахівців Інституту соціальних досліджень, сутність проблеми полягає в наступному. Поняття «критерій ефективності» державного управління соціальною сферою означає сукупність ознак, на підставі яких оцінюється ефективність системи управ-

ління в цілому, а також окремих управлінських рішень. Стрижневим елементом цього поняття є термін «оцінка». Його специфічний зміст визначає неоднозначність процедури оцінювання людьми результатів і наслідків тих самих дій і рішень керуючого суб'єкта. Оцінка ефективності державного управління необхідна як для державних органів влади, так і для суспільства. Суспільству вона дає змогу контролювати якість діяльності державних інститутів, а керівникам регіонального та місцевого рівнів і державним службовцям потрібна для самоконтролю, для удосконалення управлінського процесу. Проблема оцінки ефективності – це проблема аналізу управлінської діяльності і прийнятих рішень. Оцінка як основа поняття «критерій ефективності» – термін, похідний від поняття «цінність». Останній вказує на суспільне значення тих чи інших явищ (соціальних і природних). Об'єктами оцінки виступають різноманітні результати управлінської діяльності: засоби життєдіяльності, види суспільних відносин, процеси, конкретні акти діяльності. Вони іменуються «предметними цінностями». Об'єкти оцінюються, тобто визначається їхнє суспільне значення, відповідно до ідеалів, принципів, цілей, концепцій, норм. Ці явища відносять до «суб'єктивних цінностей». Їх варто відрізнити від «предметних цінностей» (об'єктів оцінювання) [3].

Кожній політичній системі, у тому числі і Україні, властива своя система та ієрархія цінностей, які об'єктивно обумовлені основами буття держави й інтересами суспільства. Система цінностей є результатом колективної історичної творчості такого співтовариства людей, що відображає результат взаємодії політичного співтовариства із середовищем, а також соціальних взаємин між його членами. Система цінностей конкретного політичного союзу (держави) не охоплює все їхнє розмаїття, яке існує в соціальному світі (моральне, естетичне, наукове, політичне). Вона складається із тих, найбільш значущих для існування і функціонування політичного союзу цінностей, що зафіксовані в конституційних основах державного ладу, в ідеології, політичних принципах і цілях держави, втілюються в політичній та соціальній стратегіях, а також в принципах, концепціях і цілях діяльності керуючого суб'єкта.

Базові цінності сучасної України – це політична демократія (народовладдя), суверенітет держави, його цілісність, недоторканність і безпека, політичні і соціальні права і свободи людини, вільна праця, заснована на різноманітті власності на засоби виробництва, плюралізм та ін. Відомо, що мільйонами українців визнаються багато інших, традиційних цінностей. Прикладом, соціальна справедливість, соборність (колективізм), православні цінності [4–5].

Усі вони містяться в критеріях визначення ефективності головних напрямів діяльності держави, що прийняті правлячим суб'єктом для прийняття рішення. Базові цінності, що формуються та визначаються правлячими елітами і політичними лідерами, перевірені історичним досвідом і закріплені правом, мають загальнозначущий, об'єктивний характер як стосовно членів суспільства, так і стосовно керуючих суб'єктів. Чим менший розрив між офіційно проголошеними цінностями і діючими правилами «гри» тих, хто керує, тим реальніша ефективність управління. І навпаки, коли розрив між деклараціями та реальними діями щодо державного управління соціальною сферою досить значний, то і ефективність управління низька, що в сьогоденні демонструє український політикум.

В основі критеріїв ефективності лежать принципи державного управління, оскільки вони є об'єктивно обумовленими нормативними вимогами, виробленими практикою соціального і державного управління, і засобами регулювання зв'язку між цілями і результатами управлінської діяльності. Принципи виражають вимоги об'єктивних законів управління, їх дія пов'язана із реалізацією функцій системи управління й стимулює ініціативу керованих мас. Який би із розглянутих вище принципів управління ми не взяли, він може виступати критеріальною ознакою оцінювання ефективності.

Критерії ефективності державного управління формуються на базі системи суб'єктивних цінностей, виражених в ідеології суспільно-державного устрою, у стратегічних цілях правлячого суб'єкта – політичному курсі, у концепціях, політичних установках і нормах системи управління, за якими стоять загальні національно-державні інтереси. Досить часто за такі видаються інтереси панівних класів або до-

мінуючих національно-етнічних груп. Саме тому вищенаведене пояснює відносність оцінних критеріїв ефективності, залежність їх насамперед від типу політичної системи, а також від конкретно-історичних умов, в яких вона функціонує. Цінності, цілі, концепції, принципи державного управління, нормативна база системи управління, нарешті, суспільні потреби й інтереси – усі ці елементи критеріїв ефективності державного управління є змінними, зумовленими суспільно-державним устроєм, політичним режимом і конкретним середовищем, в якому існує таке політичне співтовариство. В сукупності вони складають механізм реагування поведінки держави як співтовариства людей на зміни зовнішнього середовища і внутрішнього його стану, систему контролю над зовнішніми і внутрішніми процесами змін. Чим ширша сфера контролю, тобто раціонального впливу, тим вища ефективність управління. Але контроль, раціональне державне управління соціальною сферою, суспільством і середовищем не можуть поширюватися до нескінченності. Межа йому – природна самоорганізація суспільства. Здатність державного суб'єкта поєднати цілеспрямований вплив на соціум з реалізацією його властивості до самоорганізації – один із універсальних показників ефективності управління.

Оцінка ефективності державного управління в теоретичному аспекті є процедурою порівняння результатів тих чи інших рішень із критеріальними ознаками, які втілюють в життя офіційно визнані цінності, інтереси, цілі і норми. Процедура оцінювання – це одночасно процес виявлення протиріччя між суб'єктивним і об'єктивним факторами управління. Такі протиріччя цілком природні: неможливо (та й немає необхідності) цілком врахувати спільні дії з метою і стратегіями, проектами і планами усього розмаїття об'єктивних тенденцій і потреб, інтересів і запитів суспільства, а також передбачити постійний вплив мінливих ситуацій. Рішення фіксують визначену дистанцію між дійсним і бажаним, реалізованими і потенційними можливостями держави й суспільства. Протиріччя між досягнутими результатами і нереалізованими можливостями, між використаними і невикористаними ресурсами, між показниками на вході і на виході системи, яка

є керуючою, детермінуються неадекватністю цілей і засобів масштабності реальних можливостей і об'єктивних потреб, а також обсягом запасів різноманітних ресурсів. Відповідність результатів управлінських рішень цінностям і цілям системи, суспільним потребам, інтересам і потенційним можливостям їхнього задоволення не настає спонтанно. Вона досягається підвищенням рівня функціонування всієї системи управління, адекватністю принципів, форм, методів і стилю прийняття й реалізації рішень, об'єктивному факторові і нормативно-ціннісній базі управління.

Описана процедура оцінки ефективності державного управління соціальним розвитком надає можливість зрозуміти її відмінність від реалізації контрольної функції. Застосовуючи елемент контролю (встановлення відповідності результату виконання рішення наміченим цілям), процес оцінювання ним не вичерпується, тому що головне тут – показник того, наскільки рішення відповідало місії, функціям і цілям цього державного органу, а також інтересам суспільства і держави, їхнім можливостям і об'єктивним потребам.

Залежно від того, що вважається основною ознакою ефективності, розрізняються три групи критеріїв: ціннісно-раціональні; цілераціональні; прагматичні. Визначення ефективності управління за ознакою відповідності результатів рішень і їхніх наслідків, визнаних державою цінностями та виражених у політичній стратегії, ми називаємо ціннісно-раціональним критерієм. Якщо як показник ефективності управління сприймається відповідність результатів виконання рішення поставленим цілям, практичним завданням, вираженим у державних програмах і планах, то такий критерій називається цілераціональним. Вимір ефективності управління за типом «витрата – результат» характеризує прагматичний критерій.

Розглянуті критерії ефективності державного управління є загальними, тобто можуть застосовуватися при оцінці рішень, які належать до діяльності керуючого суб'єкта в будь-якій сфері суспільного життя. Разом з тим кожний із видів критеріїв практично може бути застосованим для аналізу рішень різних рівнів, масштабів та їх значущості для держави й суспільства. Ціннісно-раціональний критерій допомо-

же політикові і теоретикові оцінити ефективність глобальних, загальносистемних рішень органів влади і управління вищого рівня, результати і наслідки яких виявляються в глибоких змінах усього суспільства або в багатьох його сферах. Про ефективність таких рішень некоректно судити за окремими позитивними результатами так само, як і за виявленими втратами. Вони аналізуються й усвідомлюються правлячим суб'єктом і управляються поступово, нерідко протягом тривалого періоду. Тим більше неможливо виразити ці результати й очікувані наслідки в будь-яких точних числових величинах. Тільки розглядаючи, що відбулося і що відбувається і можливі результати крізь призму системи цінностей, управління зможе визначити позитивну або негативну ефективність цих масштабних управлінських акцій державного суб'єкта.

Цілераціональний критерій також загальний, комплексний, але він орієнтований на оцінку ефективності управління за досить конкретними показниками, які характеризують безпосередні результати досягнутих цілей, вирішених завдань, реалізованих стратегій і програм з урахуванням використаних державних ресурсів. Інтегральний показник – відповідність результатів інтересам суспільства і держави – також більш конкретний, ніж «відповідність цінностям». Хоча розуміння державних інтересів у сьогоденні є певною проблемою для українського соціуму.

Визначені показники оцінювання можуть фіксуватися кількісними методами і якісними характеристиками. Наприклад, показники рівня і якості життя, політичної активності громадян-виборців, стану здоров'я. Ефективність багатьох державних рішень вищого і регіонального рівнів не піддається кількісним вимірам, однак і в таких ситуаціях останні можуть виконувати допоміжну роль. Приміром, дієвість реформи української системи освіти не вимірюється кількістю перетворених середніх шкіл і технікумів у певну кількість гімназій, коледжів і ліцеїв. Головне – в оцінці якості нової, варіативної системи освітніх установ, у тому, чи стала ця якість вище від радянського рівня. На сьогодні ми можемо констатувати, що якість мало змінилася, а от ціна освіти різко зросла в доларовому і гривневому еквівалентах.

Щодо прагматичного критерію ефективності. Оцінка дієвості окремих конкретних рішень органів управління соціальною сферою різних рівнів цілком доцільна. Небезпечний лише примітивний прагматизм, мотивований так званим здоровим глуздом і наявністю дефіцитів ресурсів. Подібний підхід влади до системи вищої освіти і до науки поставив останні перед небезпекою деградації, призвів до втрати раніше завойованих пріоритетів. За деякими даними преси, на сьогодні 80 % українських математиків і 50 % фізиків працюють за кордоном. Витрати держави на науку, як відомо, окупаються протягом тривалого часу, це – база для прогресу в сьогоденні і майбутньому, внесок у потенціал держави.

Ефективність державного управління складається із взаємодії багатьох факторів, із сукупності результатів управлінської діяльності у всіх сферах державного і суспільного життя. Саме тому розглянута проблема не вичерпується аналізом загальних критеріїв ефективності. Поряд із загальними критеріями ефективності в науці і практиці використовуються специфічні для кожної сфери управління: політичної, соціальної, економічної. У зміст кожного із них також включається загальна вимога: відповідність результатів управлінської діяльності визначеним державним цінностям, цілям і нормам, принципам управління і суспільних інтересів. Специфіка ж визначається істотними ознаками ефективності, які виявляються тільки в цьому виді управління. Наприклад, для політичного управління – це рівень розвитку політичної активності мас і захист прав і свобод людини; для соціального – забезпечення підвищення якості життя. Загальний критерій конкретизується і доповнюється особливим, застосовним для визначення ефективності управління окремими сферами громадського життя. Так, відоме в теорії визначення ефективності управлінської діяльності як відносин «чистих позитивних результатів (перевищення бажаних наслідків над небажаними) і припустимих витрат» може успішно «працювати» при оцінці рішень з конкретних соціально-економічних питань, що належать до окремих організацій. Такі рішення можна назвати ефективними, якщо ми маємо найкращий результат, досягнутий за заданих тимчасових витрат вибо-

ру. Оцінка ж результатів рішень з перетворення економічних відносин у масштабах країни на основі тільки названого критерію проблематична. Головні труднощі – визначити параметри «тимчасових» і «найнижчих витрат». Не можна залишити поза увагою і питання про зміст поняття «витрати».

Глобальні економічні рішення (і не тільки) так чи інакше торкаються соціальної сфери і політики, де неможливо обрахувати «чисті позитивні результати» так само, як і «припустимі» або «задані тимчасово», «найнижчі витрати». Крім того, варто враховувати, що ефективність соціально-політичних рішень безпосередньо в багатьох ситуаціях не пов'язана ні з найнижчими витратами, ні з високими, а тим більше із заданими. Витрати таких рішень переважно не запрограмовані, але це не означає, що вони безконтрольні. Практика українських соціальних реформ свідчить, що підміна загального (комплексного) критерію оцінки їхньої ефективності критеріями суто економічними або політичними, а ще гірше – ідеологічними, не дозволяє об'єктивно судити про реальні проблеми, що виникають та існують у державі, і є джерелом прямо протилежних висновків про перспективи розвитку. Більш переконливого підтвердження цієї тези, ніж взаємовиключні оцінки здійсненої в державі приватизації, немає. Коли приватизація проходила задля збагачення певних осіб, які входили до правлячої еліти.

Значення загальних комплексних критеріїв ефективності державного управління соціальною сферою не зменшує ролі критеріїв специфічних. У засобах масової інформації останнім часом активно обговорюються питання ефективності державної служби, законодавчої діяльності, проблеми ефективності технологій державного управління. Зокрема, всебічно аналізуються поняття ефективності державної служби, її критерії, моделі в роботі вчених Національної академії наук, Національної академії державного управління при Президентів України. Акцентується увага на аспекті загального критерію ефективності державного управління. Роботу державного апарату можна визнати дійсно ефективною лише в тому випадку, якщо він успішно вирішує проблему оптимального захисту інтересів держави й оптимального

захисту інтересів населення, соціальних груп і кожної людини. Відповідно до такого підходу ефективність державної служби виражається в розширенні можливостей активного громадянського життя та діяльності членів суспільства, їхньої участі в управлінні суспільними справами й у самоврядуванні. Вона забезпечується налагодженою системою державних органів, здатністю артикулювати і захищати в законному порядку суспільні інтереси, реалізовувати державну соціально-економічну політику.

З огляду на особливу значущість ресурсного забезпечення державного управління потрібно звернути увагу на досить поширену модель оцінки ефективності: «ресурсне забезпечення управлінської діяльності – витрати – результат». Ця модель дозволяє порівнювати ефективність українських управлінських структур із західними. Об'єктивність оцінки передбачає необхідність уведення при їх зіставленні коефіцієнта похибки, який враховує екологічні умови й інші види ресурсного забезпечення управління. Вимір ефективності управлінської діяльності соціальною сферою за співвідношенням витрачених ресурсів і результатів доцільно доповнювати визначенням співвідношення залучених ресурсів і обсягу ресурсів, які виявилися незатребуваними, хоча і потрібними для вирішення поставленого завдання.

Так, наприклад, у сьогоденні в Україні значна частина підприємств не діє і мільйони гектарів орних земель не використовуються за сільськогосподарським призначенням. Тим часом імпортуються промислові і продовольчі товари (нехай навіть кращі і дешеві). Це означає одне: державне управління економікою не ефективне. Така ситуація не сприяє ні раціональному використанню матеріально-технічних, трудових і інтелектуальних ресурсів країни, ні забезпеченню економічної незалежності держави, не говорячи вже про підтримку в суспільстві сприятливого соціально-політичного клімату.

Учені відзначають ще одну особливість оцінки ефективності діяльності державного управління, яка має місце в міжнародній практиці. Вона зміщується в бік факторів соціокультурного і духовного характеру, що відображає

зміну в ієрархії цінностей управлінської діяльності. Позитивні ціннісні показники техніко-технологічного й економічного характеру відштовхуються (підміняються) показниками соціокультурними. Одним із шляхів вирішення проблем ефективності державного управління соціальною сферою є введення методики визначення критеріїв ефективності державного управління, яка включає анкету експерта. Перераховані в ній позиції характеризують різні риси поведінки і діяльності адміністрації. Для прикладу: організаційність і згуртованість адміністрації; рівень професійної підготовки адміністративної еліти; рівень взаємодії з громадськими організаціями та управління в цілому; рівень взаємодії з нижчестоящими структурами управління і виконавцями в цілому; уміння вирішувати конфлікти, які виникають. Заслужовують на увагу критерії соціальної ефективності управління. Серед них потрібно відзначити загальний – глибина «урахування і вираження в управлінських рішеннях і діях докорінних і комплексних потреб, інтересів і цілей людей». Разом з тим автори визначають й інші критерії прояву управлінської діяльності в соціальній сфері: ступінь «відповідності напрямів, змісту і результатів діяльності управлінських структур і працівників параметрам, які визначені функціями і статусом управлінського працівника; законність рішень і дій керуючих структур і працівників».

Таким чином, як свідчать наведені приклади, специфічні критерії ефективності державного управління соціальним розвитком і управління соціальними процесами формуються в діапазоні прояву загальних критеріїв державного управління. Саме такий підхід, безумовно, у методологічному відношенні цілком коректний. Ефективність управлінської діяльності у будь-якій сфері в кінцевому результаті вимірюється тим, в якій мірі досягається мета. В межах загального критерію, що виступає як орієнтир для визначення ефективності численних окремих рішень, застосовуються прагматичні критерії, розроблені в теорії соціального управління. Відома формула ефективності будь-якої діяльності: $E = P/C$, де E – ефективність, P – результат, C – цілі, – модифікується в конкретні моделі критеріїв. Варто підкреслити одну вимогу методологічного характеру:

ефективність кожного конкретного рішення повинна визначатися відповідно до критерію, що обумовлений змістом рішення і його результатів. Безумовно, потрібно мати конкретний підхід до підбору критеріїв з урахуванням конкретної ситуації для прийняття і виконання рішення. Так, якщо мова йде про рішення, яке пов'язане із добуванням суб'єктом певних ресурсів або їхнім розподілом, то застосування критерію «ресурсне забезпечення – витрати – результати» у такому випадку має потребу в істотному коригуванні. Результатом виконання цього рішення є придбання ресурсів, які потрібні для соціального розвитку. Витратами може бути використання визначеного виду капіталу: політичного, соціального, інформаційного. Швидше за все ефективність такого типу управлінської дії варто визначати за моделлю «цілі-результат-інтереси» або за критерієм «витрати-вигоди», на основі якого приймаються рішення щодо розподілу ресурсів.

Висновок

Оцінка ефективності тих або інших державних програм (економічного, соціального або культурного розвитку) можлива із залученням на-

ступних показників: обсягу виконаних робіт і проведених заходів, що співвідносяться з витратами; реалізації офіційно встановлених стандартів споживання товарів і послуг; рівня задоволення потреб і запитів населення у визначених послугах і предметах життєвої необхідності, що фіксується опитуваннями населення й аналізом скарг і пропозицій громадян; динаміки зростання бюджетних асигнувань. Ефективні конкретні рішення державного управління є оптимальними, якщо вони: забезпечують реалізацію загальнозначимих цілей, але не пов'язані із значними витратами; ті, які приносять значний успіх одній стороні, однак не вимагають великих витрат для іншої сторони. Оптимальне рішення – це рішення, що приносить істотні позитивні результати для всіх сторін («супероптимальне рішення»); рішення, що забезпечує досягнення поєднання конфліктуючих дій, груп інтересів, практичне усунення конкретних джерел конфліктів або урегульованість останніх. Безумовно, потрібно підкреслити в ефективності державного управління соціальною сферою «критично важливу складову» в «успішній зміні» і організації управління – забезпечення більш високого ступеня участі людей у цьому процесі на всіх рівнях.

Література

1. Державне управління [Текст] : [навч. посіб.] / за ред. А. Ф. Мельник. – К. : Знання-Прес, 2009. – 582 с.
2. Ожегов, С. И. Толковый словарь русского языка [Текст] / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова ; РАН. – 4-е изд., доп. - М. : Азбуковник, 1999. – 944 с. – ISBN 5-89285-003-X.
3. Райзберг, Б. А. Современный экономический словарь [Текст] / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Инфра-М, 2001. – 480 с.
4. Політологія [Текст] : підруч. для вузів. Кн. 1. Політика і суспільство ; Кн. 2. Держава і політика / за наук. ред. А. Колодій. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К. : Ельга-Н : Ніка-Центр, 2003. – 662 с. – ISBN 966-521-226-5.
5. Скрипнюк, О. В. Соціальна правова держава в Україні: проблеми теорії і практики. До 10-річчя незалежності України [Текст] : Монографія / О. В. Скрипник. – К. : Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2000. – 600 с.
6. Україна: стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки – 2006 [Текст] : Монографія / За ред. О. С. Власюка. – К. : НІСД, 2006. – 576 с.

References

1. Government. Textbook. Edited by A. F. Melnik. Kyiv: Knowledge-Press, 2009. 582 p. (in Ukrainian)
2. Ozhegov, S. I.; Shvedova, N. Yu. Defining dictionary of Russian. The fourth enlarged edition. Moscow: Azbukovnik, 1999. 944 p. ISBN 5-89285-003-X. (in Russian)
3. Raizberg, B. A.; Lozovskii, L. Sh.; Starodubtseva, E. B. Modern economical dictionary. The third revised and enlarged edition. Moscow: Infra-M, 2001. 480 p. (in Russian)
4. Political science. The first textbook. Policy and society. The second textbook. State and policy. Textbook. Edited by A. Kolodii. The second revised and enlarged edition. Kyiv: Elga-N, Nika-Tsentr, 2003. 662 p. ISBN 966-521-226-5. (in Ukrainian)
5. Skrypniuk, O. V. Social constitutional state in Ukraine: the problems of theory and practice. To the decade of Ukraine independence. Monograph. Kyiv: koresky Ukraine Institute of State and Law, 2000. 600 p. (in Ukrainian)
6. Ukraine: strategic priority analytical evaluation – 2006. Monograph. Edited by O. S. Vlasiuk. Kyiv: NISD, 2006. 576 p. (in Ukrainian)

7. Духовні цінності в сучасному інформаційному суспільстві [Текст] : Матеріали наук.-практ. конф. / Нац. акад. держ. упр., Центр перспектив, соц. дослідж., М-во праці та соц. політики України, НАН України. – К. : Нац. акад. упр., 2007. – 127 с.
8. Державне управління: Теорія і практика [Текст] : [навч. посіб.] / за ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 434 с.
9. Авер'янов, В. Б. Виконавча влада: конституційні засади і шляхи реформування [Текст] / В. Б. Авер'янов, О. Д. Крупчан. – Х. : Наука, 1998. – 40 с.
10. Социальная политика [Текст] / [Аверин А. Н., Бабич А. М., Веселкова И. Н. и др.]; под. ред. Н. А. Волгина, В. И. Кушлина. – М. : Изд-во РАГС, 2010. – 560 с. – ISBN-978-5-7729-0393-3.
11. Ефективність державного управління [Текст] : Моногр. / [Ю. М. Бажал, О. І. Кілієвич, О. В. Мертенс та ін. ; УАДУ. Ін-т. підв. квал-ції керівних кадрів] ; за заг. ред. І. В. Розпутенка. – К. : К.І.С., 2002. – 420 с.
7. Intellectual values in modern informational society. Materials of research-to-practice conference. Kyiv: NAM, 2007. 127 p. (in Ukrainian)
8. Averianov, V. B. (Ed.) State administration: Theory and practice. Textbook. Kyiv: Yurinkom Inter, 1998. 434 p. (in Ukrainian)
9. Averianov, V. B.; Krupchan, O. D. Executing department: constitutional methods and ways of reformation. Kharkiv: Science, 1998. 40 p. (in Ukrainian)
10. Averin, A. N.; Babich, A. M.; Veselkova, I. N. et al. Ed.: Volgin, N. A.; Kushlin, V. I. Social policy. Moscow: RAGS, 2010. 560 p. ISBN 978-5-7729-0393-3. (in Russian)
11. Bazhal, Yu. M.; Kilievich, O. I.; Mertens, O. V. et al. Edited by I. V. Rozputenko. Efficiency of government. Monograph. Kyiv: K.I.S., 2002. 420 p. (in Ukrainian)

Вольська Олена Михайлівна – к.держ.упр., доцент кафедри менеджменту організацій Донбаської національної академії будівництва і архітектури. Наукові інтереси: державне управління соціальним розвитком держави.

Вольская Елена Михайловна – к.гос.упр., доцент кафедры менеджмента организаций Донбасской национальной академии строительства и архитектуры. Научные интересы: государственное управление социальным развитием государства.

Helen Volskaya – PhD (Government Administration), Associate Professor; Organization Management Department of the Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture. Research interests: government management of the state social progress.

